

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci
vzdělávající**

Bakalářská práce

Autor: Adéla Kudrnáčová

Vedoucí práce: prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Adéla Kudrnáčová

Specializace v pedagogice
Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávací

Název anglicky

Changing the concept of an institution (e.g. museum activity) into an educational institution

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je pomocí teoretických znalostí a praktického zkoumání včetně navržení vzdělávacího programu v jedné konkrétní instituci, která by měla být chápána jako prostředí s velkým potenciálem vzdělávacím, zjistit a zanalyzovat, zda se její pojetí postupně mění. Mimo jiné čerpáním z odborné literatury popíši vývoj muzejní činnosti ve světě i v českých zemích a činnost muzejní pedagogiky.

Metodika

Práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretická a praktická.

V teoretické části budu čerpat z ověřených odborných zdrojů a informace budu dohledávat pouze z odborné literatury. Budu se soustřeďovat hlavně na informace pojící se k vývoji a vzniku muzeí od antiky až po současnost. Podrobně se budu soustředit i na činnost muzejní pedagogiky a ze získaných informací budu vycházet v části praktické. V praktické části budu kromě získaných informací o instituci vycházet z:

1. Dotazníkového šetření populace navštěvující muzeum. Výzkum se soustřeďuje především na problematiku zájmu dnešní populace o muzea a využití vzdělávacích aktivit v rámci návštěv muzeí.
2. Strukturovaného rozhovoru se spolumajitelkou muzea.
3. Šetření v muzeu – vzdělávací program určený pro konkrétní skupinu + evaluace na tento program a jeho celkové zpracování, které bude stěžejní pro dokončení bakalářské práce.

Doporučený rozsah práce

podle pravidel pro bakalářské práce

Klíčová slova

Vzdělávání, mimoškolní vzdělávání, volný čas, vzdělávací program, muzejní vzdělávání, edukace

Doporučené zdroje informací

JŮVA, V. – JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-06-0.

MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. – JŮVA, V. – JAGOŠOVÁ, L. *Muzejní pedagogika : metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-207-9.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-503-5.

ŠTĚPÁNEK, P. *Obrysy muzeologie pro historiky umění*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0542-3.

WALTEROVÁ, E. – PRŮCHA, J. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – IVP

Vedoucí práce

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2020

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2020

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 23. 03. 2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

„Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávací“

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala panu prof. Ing. Milanu Slavíkovi, CSc. za odborné vedení, pomoc a konzultace při zpracování této bakalářské práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat majitelkám filmového muzea NaFILM, které mi pomohly převážně s praktickou částí bakalářské práce a umožnily mi spolupracovat s jejich filmovým muzeem.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „**Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávající**“ je rozdělena do dvou hlavních částí. V první části, teoretické, se zabývá všeobecnými informacemi o muzejní edukaci. Jsou zde uvedené informace o vzniku a původu muzejní činnosti, zaznamenán její vývoj v jednotlivých historických etapách od samotného počátku až po současnost, problematika, kterou se edukační činnost muzeí zabývá a v neposlední řadě i vysvětlené pojmy, které s touto tematikou souvisí. Všechny informace jsou získány pečlivým studiem odborné literatury, která je uvedena v seznamu zdrojů. Druhá, praktická část, vychází z informací, které obsahuje část teoretická, ovšem vztahuje se již na konkrétní instituci. Cílem této bakalářské práce je analyzovat oblíbenost a návštěvnost muzeí, pohled šetřených na vzdělávací aktivity a zhodnotit, zda se muzeum dá považovat za instituci, které náleží charakter vzdělávající. Součástí praktické části je dotazníkové šetření, které analyzuje zájem populace o muzea a rozhovor se zástupkyní šetřeného muzea. Výsledky ukazují, že muzea vzhledem k nabízeným programům lze považovat za vzdělávající instituce a z dotazníkového šetření vyplývá, že charakter muzeí se mění tak, aby instituce mohla návštěvníky i vzdělávat.

Klíčová slova

vzdělávání, mimoškolní vzdělávání, volný čas, vzdělávací program, muzejní vzdělávání, edukace

Abstract

The bachelor thesis „**Changing the concept of an institution (e.g. museum activity) into an educational institution**“ is divided into two main parts. The first, theoretical, part deals with general information about the museum education. There are information introduced about an origin of the museum activity, registered its evolution in particular and historical phases since the very beginning until the present, problematics, which the educational activity of the museums deal with and last but not least explained concepts, which are related to this problematics. All of these information are obtained thorough a study of the professional literature listed in the resources. The second, practical, part is based on the information, which are contained in the theoretical part, although is related to the specific institution. The aim of the thesis is to analyze a popularity and an attendance of the museums, the point of view of the respondents on the educational activity and to evaluate, whether the museum could be considered as an institution, which belongs an educational character. The part of the practical part is the questionnaire, which analyzes the population interest about the museums and the interview with the deputy of the concrete museum. The results and questionnaires show, that the museum can be considered as the educational institution in view of its program and the museum character changes based on being educational to the visitors.

Keywords

education, extracurricular education, leisure, educational program, education, museum education, education

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	11
1 Cíl a metodika	11
2 Vymezení pojmů	12
3 Vznik a vývoj vzdělávací role muzeí v celosvětovém měřítku	14
3.1 Období antiky	14
3.2 Období 15. století	15
3.3 Období 17. století	15
3.4 Období 18. století	16
3.4.1 Spojené státy americké	16
3.4.2 Anglie	16
3.4.3 Francie	17
3.5 Období 19. století	17
3.6 Období 20. století	18
3.7 Období 21. století	20
4 Vznik a vývoj vzdělávací role muzeí v českých zemích	21
5 Muzejní pedagogika	25
PRAKTICKÁ ČÁST	27
6 NaFILM: Národní filmové muzeum	27
7 Dotazníkové šetření	29
7.1 Vzorek populace	29
7.2 Sběr dat	30
7.3 Druhy otázek	30

7.4	Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření	31
8	Vzdělávací aktivita	39
8.1	Příprava vzdělávací aktivity	39
8.2	Realizace vzdělávací aktivity	42
8.3	Zhodnocení vzdělávací aktivity	43
9	Rozhovor s jednatelkou NaFiLM: Národní filmové muzeum	44
10	Vyhodnocení praktické části práce	45
	ZÁVĚR	46
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	49
	SEZNAM PŘÍLOH	50
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Muzea jsou chápána jako kulturněhistorické instituce, které lidstvo od počátku nenavštěvovalo pouze pro zábavu, ale také za účelem vzdělávat se a dozvědět se něco nového. V dnešní době se charakter vzhledem k rozvoji moderních technologií částečně mění, ale i tak existuje po celém světě velké množství muzeí přístupných široké veřejnosti a nabízejících speciálně pro školy zajímavé programy. Tyto programy jsou sestavené podle přesných parametrů každého muzea tak, aby se efektivně a nenásilně podařilo žákům předat nejzajímavější informace zábavnou formou, kterou například ve školních lavicích lze jen těžko docílit. Důležitou otázkou však je, zda se muzeum dá opravdu považovat za vzdělávací instituci, ačkoliv slovo vzdělávání nemá v názvu a vzdělávací programy jsou natolik efektivní, jak si jejich autoři myslí. Touto otázkou se ve své bakalářské práci do hloubky zajímám a definovala jsem ji jako hlavní cíl. Aplikováním vzdělávací aktivity v konkrétní instituci se snažím zjistit, zda se muzeum dá považovat za instituci vzdělávající. Institucí, kterou jsem si vybrala pro spolupráci, bylo pražské filmové muzeum NaFILM. Důvodem výběru byl můj kladný vztah k filmu a absolvování vzdělávacího programu muzea v rámci školní exkurze v minulých letech.

V práci jsem se zaměřila i na dílčí cíle. K dosažení jednoho z dílčích cílů jsem použila dotazníkové šetření se zaměřením na zjištění zájmu o muzea, jejich pohled na ně a vzdělávací programy. Žádného cíle nelze dosáhnout bez prostudování odborné literatury, která se problematikou také zajímá. Mezi mé prostudované publikace patří například „Muzejní pedagogika, Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace“ autorů L. Jagošové, V. Jůvy a L. Mrázové nebo dále dílo „Moderní pedagogika“ od J. Průchy. V poslední řadě bylo také možné díky excelentní spolupráci s muzeem provést řízený rozhovor s jednatelkou muzea, ve kterém jsem se soustředila na otázky související se založením filmového muzea, její motivací k založení, pohledem na vzdělávací aktivity a spoluprací s ostatními vzdělávacími institucemi. Součástí práce jsou také přílohy.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce je pomocí teoretických znalostí a praktického zkoumání včetně návržení vzdělávacího programu v jedné konkrétní instituci, která by měla být chápána jako prostředí s velkým potenciálem vzdělávacím, zjistit a zanalyzovat, zda se její pojetí postupně mění. Mimo jiné čerpáním z odborné literatury popíši vývoj muzejní činnosti ve světě i v českých zemích a činnost muzejní pedagogiky.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části - teoretickou a praktickou. V teoretické části budu čerpat z ověřených odborných zdrojů a informace budu dohledávat pouze z odborné literatury. Budu se soustřeďovat hlavně na informace pojící se k vývoji a vzniku muzeí od antiky až po současnost. Podrobně se soustředím i na činnost muzejní pedagogiky a ze získaných informací budu vycházet v části praktické. V praktické části budu kromě získaných informací o instituci vycházet z:

1. Dotazníkového šetření populace navštěvující muzeum. Výzkum se soustřeďuje především na problematiku zájmu dnešní populace o muzea a využití vzdělávacích aktivit v rámci návštěv muzeí.

2. Strukturovaného rozhovoru se spolumajitelkou muzea.

3. Šetření v muzeu - vzdělávací program určený pro konkrétní skupinu + evaluace na mnou navržený program a jeho celkové zpracování, které bude stěžejní pro dokončení bakalářské práce.

2 Vymezení pojmů

Na úplný začátek bakalářské práce vymeším několik pojmů, které jsou pro řešenou tematiku stěžejní. Bude se jednat o pojmy: vzdělávání, vzdělání, muzeum, vzdělávací instituce, pedagogika, edukace.

Vzdělávání je chápáno jako proces. Jeho primárním zaměřením je, aby u jedince rozvinulo jeho vědomosti, dovednosti, návyky a schopnosti. Za předpokladu, že vzdělávání probíhá správně, dochází k vzdělávacím výsledkům, kterými jsou mimo jiné vzdělanost, vzdělání a kvalifikace (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Vzdělání definuje pedagogický slovník tak, že se jedná o součást zapojení jedince do společnosti (socializace). Každý jedinec má odlišnou kognitivní vybavenost, která se formuluje v rámci vzdělávacích procesů. Vzdělání lze tedy chápat jako tu složku kognitivní vybavenosti, která se u všech liší (Průcha, 2009).

Muzeum nejlépe definuje ICOM, což je Mezinárodní rada muzeí. Vzhledem k neustále se vyvíjejícímu muzejnictví byla definice několikrát upravena. Poslední úpravou si prošla v roce 2007 a definuje muzea jako nevýdělečné instituce, které slouží společnosti k rozvoji a dokládají jí uchované hmotné i nehmotné doklady o člověku. Vznikala za účelem studia, výchovy, vzdělání a také potěšení (Definice muzea. Minisite [online]. Copyright © 2010 Icom [cit. 06.02.2020]. Dostupné z: <http://network.icom.museum/icom-czech/icom/definicemuzea/>).

Vzdělávací instituce zdaleka nejsou pouze školy. Škola je chápána jako vzdělávací instituce, ve které probíhá především formální vzdělávání. Za vzdělávací instituce lze také považovat neziskové organizace, agentury, firmy, které nabízí formu neformálního vzdělání. Člověk se v nich vzdělává, ale nedosahuje tím vyššího stupně vzdělání (Průcha, 2009).

Pedagogiku nelze snadno definovat. Lze ji chápat více způsoby, jelikož má široké spektrum zájmů, působnosti a autorů definic. Ve své práci uvádím definici pedagogiky jako vědu o výchově. Může se jednat o výchovu dětí, mládeže i dospělých, jelikož je tato výchova celoživotní a permanentní (Jůva, 1995).

Edukaci též vymezuje pedagogický slovník. Za předpokladu, že probíhá edukační proces, který se nemusí vyskytovat pouze ve školním prostředí, ale jedná se

o jakoukoli činnost, při které probíhá instruktáž, výcvik aj. subjektů, lze tuto situaci vnímat jako edukaci (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

3 Vznik a vývoj vzdělávací role muzeí v celosvětovém měřítku

V této kapitole popíšete postup a vývoj muzeí od antického Řecka až po současnost. Kapitoly jsou rozděleny tak, aby každá kapitola zaznamenala vývoj vzdělávací role muzeí v určitém období či století v celosvětovém měřítku.

3.1 Období antiky

Antické období lze považovat za kolébku vzniku muzeí. S museiy, která tehdy označovala sídla múz ztělesněním hudby a tance, se souběžně rozvíjela věda, vzdělanost a školy. S příchodem Aristotela byl také zaznamenán velký rozvoj vědeckého myšlení a výzkumu. Během tohoto rozvoje již museio nebylo vnímáno jako kulturní místo, ale sloužilo jako prostor, ve kterém se filosofové scházeli a studovali. Změna byla zaznamenána i ve školách. Zde se umísťovaly sochy múz, které souvisely se vzděláním (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Za nejznámější antické museio se považuje alexandrijské museio. Dodnes není doloženo, kým a v jaké době bylo postaveno, ale odhaduje se přibližně rok 300 př. Kr. Se vznikem museia jsou spojena jména Ptolemaios I., který pro svého syna Filadelfa sehnal vychovatele Démetriia (knihovník, který se podílel na výstavbě slavné alexandrijské knihovny) a Stratona (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Alexandrijské museio je známé především hlavně kvůli výše zmíněné knihovně, která obsahovala texty z celého světa. Kvůli tomu se také zamýšlelo, aby se kopírováním spisy mohly rozšířit po světě a byly tak přístupné všem. Na celém museiu se podílelo velké množství učenců, kteří zde vybudovali místo pro jejich učení a diskutování. Nechyběly zde rozsáhlé zahrady, parky, exotické rostliny, hodnotné sbírky, divoká zvěř, hvězdárna, prostory určené pro studie a výzkumy v různých oborech (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Alexandrijské museio se stalo charakteristickým rysem celé Alexandrii a odkazem Aristotelových a Platonových myšlenek. Dnes je chápáno jako model instituce, která má charakter komplexní výzkumné, vědecké, kulturní a vzdělávací. Je to jeden z hlavních důvodů, proč se považuje za významnou inspiraci pro moderní muzejní pedagogiku (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

3.2 Období 15. století

Po zániku antické říše zanikl též zájem o klasické antické museio. Svého rozvoje se muzea opět dočkala až v 15. století. Za vlády Rudolfa II. (1552 – 1621) vzrostl zájem o tehdejší sbírky. Tyto sbírky nevznikaly pouze k reprezentačním účelům, ale především sloužily šlechtě a panovníkům ke studiu. Elitní sbírky byly zpřístupněny pouze úzkému okruhu lidí. Avšak sbírky vědeckého zaměření byly obecně přístupné. V návaznosti na ně později vznikaly kabinety naturálií, pokladnice umění, kabinety kuriozit či komory divů. Příkladem vědecké sbírky, která se považuje zároveň za zřejmě první muzeum světa, je palác Medicejů. Zmíněný palác se nachází ve Florencii a vznikl kolem roku 1440. I tento palác byl zpřístupněn pouze vybrané skupině v té době uznávaných obchodníků, státníků, mecenášů a majitelů, které volil sám panovník. Jedinečnost sbírky byla zdůvodněna tak, že ostatní díla ve sbírkách na jiných místech se obrací na všechny, zatímco jedinečná díla Medicejů nabízí pohled jen nejvybranější společnosti a společnost si tak pohledem na díla udržuje svou nadřazenost postavení (Štěpánek, 2002).

3.3 Období 17. století

Zhruba o 200 let později se po celém světě začalo usilovat o uchování, rozvoj a šíření vědeckých poznatků a uměleckých hodnot. Mimo jiné vznikaly další pokusy o nový charakter muzeí. Tentokrát se jednalo o demokratická muzea. Psal se rok 1671, kdy bylo v Basileji otevřeno pro veřejnost komunální a univerzitní muzeum. Muzeum je dodnes ve Švýcarsku považováno za jedno z nejvýznamnějších, a proto je i zapsáno jako památka národního významu. Zde jsou k nahlédnutí sbírky od 15. století až po současnost (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010). Dalším muzeem stejného charakteru bylo v té době Ashmoleanovo muzeum Oxfordské univerzity, které své brány otevřelo roku 1683. Muzeum je zřejmě prvním muzeem na světě, které bylo čistě univerzitní (Štěpánek, 2002).

Do konce 17. století byla všechna muzea sice vědecká, ale nikterak zaměřená. Změna nastala na konci století a sbírky muzeí se začaly systematizovat a specializovat. Došlo k výrazné katalogizaci exponátů, což návštěvníkům zajistilo lepší přehled (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

3.4 Období 18. století

Doba osvícenství a doba, kdy se antické Řecko opět stalo vzorem pro další rozvoj muzeí. V 18. století byl poprvé užit v praxi pojem muzeum za účelem oddělení od soukromých kabinetů a galerií. Slovo muzeum bylo odvozeno svým etymologickým původem od antického slova museio a z toho lze odvodit, že antické období mělo na rozvoj muzeí v době osvícenství velký vliv. V mnoha ohledech se dá 18. století považovat za důležitý mezník v rozvoji muzeí, např. začala vznikat veřejná muzea, kterých bylo doposud jen velmi málo, a především byla nastavena novodobá podoba muzeí blízcí se tomu, jak je známe dnes (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

V tomto století také vznikla dodnes nejslavnější muzea na světě, např. Louvre v Paříži (1793), Prada v Madridu (1785) nebo Ermitáže v Petrohradě (1764). V návaznosti na vznik světových muzeí začaly vznikat novodobé muzejně-pedagogické aktivity (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

3.4.1 Spojené státy americké

V USA na rozdíl od Evropy vznikala muzea ve zcela jiném kulturním a historickém kontextu. Od počátku muzejnictví vznikala se zaměřením na vzdělávání. To se projevovalo tak, že muzea vznikala na univerzitních půdách, kde v některých případech vytvářela obrovské komplexy. Nejstarším a zároveň i nejznámějším příkladem je Harvardská univerzita. Roku 1750 zde byla vyčleněna místnost pro sbírku, která sloužila především ke vzdělávacím účelům. Postupem času se muzeum nejen při Harvardské univerzitě usilovně rozrůstalo. I ostatní univerzity měly obrovský zájem na tom, aby vznikala další muzea pro odborné vzdělávací cíle. Na Harvardu jsou nejproslulejšími muzei Warrenovo anatomické muzeum, botanické nebo mineralogické muzeum (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

3.4.2 Anglie

Anglie se považuje za kolébkou vzniku muzea jako vzdělávacího centra v Evropě. Britské muzeum bylo zřízeno roku 1753 a sloužilo původně k úschově rukopisů, knih, starožitností, obrazů, medailí, artefaktů aj. Vše se změnilo, když tehdejší britská vláda zakoupila sbírku, kabinet kuriozit, sira Hanse Sloana. Sběrka společně

s obrovskými knihovnami dala roku 1759 vzniknout obrovskému a dodnes známému komplexu (Jůva, 2004).

3.4.3 Francie

Vzdělávací role muzea ve Francii nastala až ke konci 18. století z důvodu pozdějšího vyústění osvícenství v zemi, které proběhlo roku 1789. Uskutečněná revoluce a nový politicko-spoločenský proces daly za přičinění vzniku veřejného muzea, které se prezentovalo jako otevření brány obrovskému počtu lidí, kteří neměli přístup ke znalostem, rozmanitým sbírkám, aj. a nyní se jim možnost naskytla. Po francouzské revoluci se z muzeí staly instituce, které lze chápat jako demokratické a univerzální a otevřené všem členům společnosti (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

3.5 Období 19. století

S příchodem 19. století začala společnost po celém světě chápat, že muzejní exponáty výrazně přispívají k jejímu rozvoji, a tak dále shromažďovala doklady o vývoji člověka i přírody. Dále se rozvíjela nejen muzea, ale i galerie, kterých po celém světě výrazně přibylo, a zároveň byly otevřeny široké veřejnosti. K rozvoji se rovněž přidalo i Německo, které čerpalo inspiraci ve Francii. Dokladem inspirace z této doby je bezpochyby stavba mnichovské Glyptotheky nebo Bavorského národního muzea (Jůva, 2004).

Pro 2. polovinu 19. století je pro muzea typické zaměření na historické vzdělání a rozvoj vkusu. Nejčastěji vznikala měšťanská a regionální muzea, která své brány otvírala již pravidelně široké veřejnosti. Veřejnými muzei se stávala hlavně kvůli reprezentaci města, regionu, ale mnohdy i celého státu. Nelze však opomenout funkci vzdělávací a kulturní. Vzrostl také rozvoj řemeslných a uměleckoprůmyslových muzeí. Za stěžejní a nejvlivnější stát tohoto období lze považovat Anglii se zástupcem reformního hnutí, filosofem Johnem Ruskinem (1819 – 1900). Jeho myšlenky, ve kterých se zaměřoval na chápání a vytváření umění jako integrovanou součást univerzálního přístupu k životu, daly vzniknout v roce 1851 1. světové výstavě v Londýně. Nebyl to však jediný myslitel v Anglii, který chápal důležitost a potřebu rozvoje muzeí. Anglické muzejnictví mělo za cíl dosáhnout razantního

ekonomického a sociálního pokroku, a proto ještě na konci 19. století roku 1897 vzniklo londýnské Muzeum South Kensington, nyní známé jako Victorie and Albert Museum. Cíl muzea výstižně shrnul jeho první ředitel Henry Cole (1808 – 1882), který již ve své zahajovací řeči označil muzeum jako knihu, která bude neustále otevřená všem společenským vrstvám a zlepší úroveň průmyslového designu (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Na Ruskinovy myšlenky navazoval i francouzský kritik Pierre Joseph Proudhon (1809 – 1865), představitel umělecké teorie realismu, ve které prosazoval myšlenku, že by se každý dělník měl stát umělcem ve své činnosti. Tato myšlenka dala vzniknout uměleckořemeslným a řemeslným muzeím, které se navíc stavěly v blízkosti škol, aby exponáty mohly sloužit řemeslným učňům k jejich rozvoji, což přetrvává dodnes a dodnes jsou řemeslná muzea součástí našich životů (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

3.6 Období 20. století

Od začátku 20. století nadále posilovala vzdělávací role muzeí s podporou vlády, osvětových organizací a aktivitou osobností z oblasti muzejnictví a pedagogiky. Pro typický příklad rozkvětu vzdělávací role je potřeba se vrátit zpět do Německa, kde bylo roku 1903 vybudováno mnichovské Německé muzeum (celým názvem v překladu Německé muzeum mistrovských děl přírodovědy a techniky), které bylo jako jedno z prvních na světě zaměřeno na muzejně-pedagogickou činnost a věnovalo se především problematice metodiky výstav. Jak se později ukázalo, prototyp muzea nastavený v Německu se stal velice oblíbený nejen ve 20. století, ale přetrvává dodnes. Rozvoj byl výrazně utlumen a ovlivněn první světovou válkou a obnoven až po jejím skončení. To však netrvalo dlouho, protože než se muzejnictví vzpamatovalo z první světové války, započala druhá světová válka. Ta měla za následek změnu charakteru muzeí v některých zemích světa. Fašismus a nacismus výrazně narušil dosavadní vývoj muzeí. Muzea těchto zemí byla infikována a přetvářena podle idejí režimu. V mnoha případech se o muzea nestaral kvalifikovaný personál a nadšenci do muzeí, kteří byli v těchto dobách nahrazováni často nekvalifikovaným personálem, který sympatizoval s nacistickým režimem. Jiný

osud neminula ani muzea v sovětských zemích. Z cílů vzdělávacích se v totalitních a nacistických zemích staly cíle politické a propagandistické (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Takzvané lepší časy pro muzejnictví nastaly až s pádem režimů v 2. polovině 20. století. Muzea rozšiřovala spektra muzejně-pedagogických prostředků, která již nenabízela pouze prohlídky expozic, ale navíc také přednášky či vydávání vědeckých publikací. Zapojovaly se také rozhlas a televizní přenosy. Byly to právě televize, které v 60. letech narušily rozvoj a zájem lidstva o tradiční využívání kulturních zařízení, protože do domácností přinesly nový typ zábavy. Muzejnictví tím poprvé od svého vzniku přišlo o obrovský počet zájemců a nadšenců. Začalo se tedy soustřeďovat na novou cílovou skupinu – školy. To dalo vzniknout novým vzdělávacím programům určeným přímo pro školy a jiným vzdělávacím zařízením. Od tohoto okamžiku muzea lze chápat jako veřejné vzdělávací instituce a definovat jako „...*kulturní instituce, které na vědeckém základě participují na naplňování veřejného vzdělávacího příkazu. Jejich nejdůležitější úkoly byly a jsou sbírání, opatrování, zkoumání, vystavování, informování a vzdělávání*“ (Museum, 1991, s. 225). Především velká muzea se začala soustřeďovat na styk s veřejností a na základě toho začala vznikat muzejně-pedagogická oddělení, která měla za úkol zprostředkovat muzejní vzdělávání prakticky komukoli. Vznikaly autobusy, které přepravovaly exponáty do vzdálených vesnic, aby i lidé, kteří se k nim za normálních okolností nedostali, k nim měli přístup. Na veřejných místech, např. i v národních parcích, které lze chápat v širším pojetí jako muzea, vznikala návštěvnická centra, která návštěvníky vybavila didaktickými materiály a seznámila je se vším, co kolem sebe vidí a sdělovala jim informace o místě, na kterém se zrovna nachází. Až v období 70. let se muzeím opět podařilo zvýšit oblibu u populace, fungovat jako profesionální zařízení a s tím i navýšit finanční prostředky na vybudování nových muzejních budov a konání mezinárodních výstav, které přispívaly dobré ekonomice celého státu. Světová muzea se ale i nadále chtěla rozšiřovat, proto k rozvoji ještě na konci 20. století přispívala urbanistickými koncepcemi, které byly spojené s revitalizací historických částí měst. S rozvojem vzdělávací role moderních muzeí napomáhaly i nové technologie, které vznikaly především díky internetu – např. virtualizace muzeí, kterou tvoří interaktivnost, multimediálnost, digitalizace

a flexibilita. Internet napomáhal jak ke vnější prezentaci, tak i k té vnitřní. Vnitřní prezentace nabízela návštěvníkům mimo klasické exponáty nyní i moderní media, např. video, multimediální prezentace apod. Moderní muzea již neměla za úkol lidi pouze vzdělávat, ale posilovala vzájemnou komunikaci svých návštěvníků budováním kaváren, klubů, restaurací, čajoven atd. (Jůva, 2004).

3.7 Období 21. století

S přelomem tisíciletí se význam muzeí razantně nezměnil. Touto problematikou se dodnes zabývá Friedrich Waidacher (*1934), který klade důraz na to, aby si muzea nově definovala své postavení a funkci. Za nový úkol moderních muzeí považuje pozitivní přispění společenského vývoje a vzrůstající podíl na celoživotním vzdělávání a učení. Za zmínku i v 21. století stojí Německé muzeum, jehož více než dvou stoletá tradice láká čím dál více návštěvníků. V roce 2007 expozice zhlédlo skoro 1 500 000 návštěvníků, z toho 1/3 byli žáci a studenti (Výroční zpráva, 2007, 2008). Pro srovnání uvádím z téhož roku statistiku návštěvnosti Národního muzea v Praze, jehož počet návštěvníků byl 686 608 (Výroční zpráva, 2007, 2008). Jedním z potenciálních důvodů, proč je Německé muzeum tak oblíbené, může být zřízení oddělení pro nejmenší návštěvníky Říše dětí, které nabízí bohatý doprovodný interaktivní program pro děti od 3 do 8 let (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

4 Vznik a vývoj vzdělávací role muzeí v českých zemích

Muzejnictví má na našem území dvousetletou historii. Avšak počátek vývoje jeho vzdělávací role lze zaznamenat již v 11. století. V tomto století se na území českých zemí začalo rozvíjet sběratelství, které s činností muzeí velice úzce souvisí. Vytváření tzv. chrámových pokladů bylo oblíbené u mnoha panovníků až po 19. století. Mezi tyto panovníky patří například Karel IV. (1316 – 1378) a svatovítský poklad, který byl roku 1350 zpřístupněn veřejnosti, císař Rudolf II. (1552 – 1612) v době renesance, Ferdinand II. Tyrolský (1529 – 1595), pražský biskup Jan Rudolf Sporck (1694 – 1759) či hrabě Kašpar Maria Sternberg (1761 – 1838), jehož sbírka se později stala základem pro Národní muzeum (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

První muzejní instituce začaly vznikat až během 19. století. Za nejstarší se považuje Slezské muzeum v Opavě. To vzniklo roku 1814 jako školní muzeum s cílem, aby se z něj stalo zemské muzeum pro Moravu a Slezsko. Tuto vizi ovšem jeho zakladatelé nenaplnili, jelikož ambice mělo také Brno, ve kterém muzeum vzniklo o dva roky později (Kalus, 1990). Moravské zemské muzeum v Brně vzniklo jako 2. nejstarší muzeum na našem území, prozatím bez vědeckého charakteru. Změna nastala s obdobím habsburské monarchie, během kterého začaly vznikat vědecké instituce a jednou z nich se stalo i muzeum v brněnské metropoli již na začátku 19. století. Jedním ze zakladatelů byl Christian Carl André (1763 – 1831), který se zároveň zabýval i teoretickým vymezením muzeí a zdůrazňoval jejich vědecký, prezentační, vzdělávací a popularizační potenciál (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Pouze jeden rok dělí založení muzea v Praze od Brna. Národní muzeum v Praze začalo vznikat v roce 1818 a tvořily jej převážně sbírky přírodovědecké darované od soukromých osob. O výstavbu muzea se starala skupina osvícenců v čele s hrabětem Kašparem Mario Sternbergem. Výstavba Národního muzea a úsilí osvícenců nechaly vzniknout roku 1820 Společnosti vlasteneckého muzea v Čechách. Uvedená společnost fungovala jako majitelka, správkyň budov a organizátorka veškeré muzejní práce, a to až do roku 1934, kdy byly muzejní sbírky převzaty do správy i vlastnictví Země České, v roce 1949 do vlastnictví státu. Se vznikem a historií Národního muzea je úzce spjato jméno Františka Palackého (1798 – 1876). Byl považován za vůdčí osobnost v českém národním hnutí a uctíván představiteli

šlechty muzea (Historie - Národní muzeum. Národní muzeum [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/muzeum/o-nas/historie>). Ještě před vznikem Národního muzea v Praze, které je na území Prahy považované za 1. muzeum, vzniklo zde již v 18. století muzeum výtvarného umění, Národní galerie v Praze, za účelem zlepšit umělecký vkus veřejnosti. Za vnikem stála Společnost vlasteneckých přátel umění založená roku 1796, která původně založila Akademii umění a Obrazárnu, které byly předchůdkyněmi Galerie (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

V druhé polovině 19. století nastal další důležitý krok v rozvoji českého muzejnictví. V tuto dobu na našem území vzniklo téměř 50 regionálních, vlastivědných, specializovaných muzeí či muzejních spolků. Dalším významným jménem v dějinách českého muzejnictví je Kliment Čermák (1852 – 1917). Byl to český muzejník, archeolog, numismatik, učitel a spisovatel, který se do historie muzejnictví zapsal hlavně díky tomu, že v letech 1895 – 1901 vydával muzeologický časopis Věstník českoslovanských muzeí a spolků archeologických. Chápal muzeum jako instituci badatelskou, výzkumnou, studijní a vzdělávací pro lidi nejen v dané přítomnosti, ale i do budoucna (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Ve 20. století, po vzniku Československé republiky, byl roku 1919 založen Svaz českých muzeí vlastivědných a sdružoval všechny typy muzeí. Až do doby okupace se na českém území zakládala další muzea, např. Zemědělské muzeum, Vojenské muzeum, Poštovní muzeum či Lékařské muzeum. Dalším zvratem v české historii muzejnictví byl rok 1948, ve kterém byla většina muzeí zestátněna. Muzea v tu dobu sloužila hlavně k prezentační činnosti a z toho důvodu vznikala muzea typu Muzeum Klementa Gottwalda, Muzeum V. I. Stalina. I ve 20. století byli představitelé, kteří přispívali k lepší vzdělávací roli muzeí. Problematikou se zabýval český muzeolog Josef Beneš (1917 – 2005). Ten vycházel z myšlenky ujasnit pozice muzeí jako mimoškolní výchovy a vzdělávání, jejich edukační aktivity, zvýšit návštěvnost muzeí a zřízení kulturních programů. Jeho myšlenky se neslučovaly s režimem a zastínila je ideologická propaganda, jelikož návštěvníky odrazovala od spontánního využití muzeí. Vše zpracoval do monografie Muzeum a výchova (1980). Zde zdůrazňoval, že je potřeba rozvíjet teoreticky fundovanou muzeologii, a tím tak nahradit praktikismus, který zde dosud vládnul. Postupem času se začala muzea

profesionalizovat, a to hlavně v 60. a 70. letech po přijetí zákona č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích, ale až do 80. let 20. století byla muzea v izolaci od evropského muzejnictví. Po listopadu roku 1989 nastala transformace a fundovaná analýza stavu českého muzejnictví. V roce 1990 bylo na českém území přibližně 400 muzeí, ve kterých se objevovaly spíše tradiční expozice než moderní. Stejně tak tomu bylo v technickém vybavení, které bylo zastaralé. Změna nastala až během 90. let 20. století, kdy se v muzeích začala objevovat nová a aktuální témata, která lákala nové návštěvníky, např. témata ekologická (zdravé životní prostředí, rasismus, zdravotní rizika), axiologická (svoboda, demokracie, práva), religionistická (postavení církve ve společnosti, vliv duchovní, role církve ve školství). Ani zvýšení investičních dotací ze státního rozpočtu nestačilo na pokrytí finančních nákladů na provoz muzeí či na prezentační činnost, což vedlo k zabránění optimálního chodu některých muzeí. Sice zde bylo velké množství mimořádně kvalitního, sbírkového fondu převážně v Praze a Brně, kde už byly některé expozice moderní a na evropské úrovni, ale stále se zvětšoval poměr mezi zvyšujícími se náklady a objemem finančních prostředků obecně na práci s veřejností, s tím související nedostačující finance na platy zaměstnanců a nezačleňování muzeí a galerií do programů vzdělávacích

a výchovných a špatné zapojení zdravotně postižených občanů. Vzhledem k přetrvávajícím problémům Koncepce rozvoje muzejnictví začala požadovat řešení. Řešení viděla ve třech z deseti strategických cílů, ve kterých se soustředovala na prezentační a edukační funkci muzeí. Byly to:

- Kvalita i dostupnost informací o sbírkách muzeí se zpřístupní jak pro odbornou, tak i pro laickou veřejnost,
- Vzdělávání a výchova dětí, mládeže i celoživotní vzdělávání občanů se podpoří využíváním sbírek,
- Prezentace dějin českých zemí ve 20. století se více podpoří (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Na začátku 21. století si čím dál více kulturněhistorických institucí začalo uvědomovat nutnost zaměřit se i na nejmladší publikum a jeho vzdělávání. Vznikl i programový materiál Ministerstva kultury ČR na podporu výchovy estetické

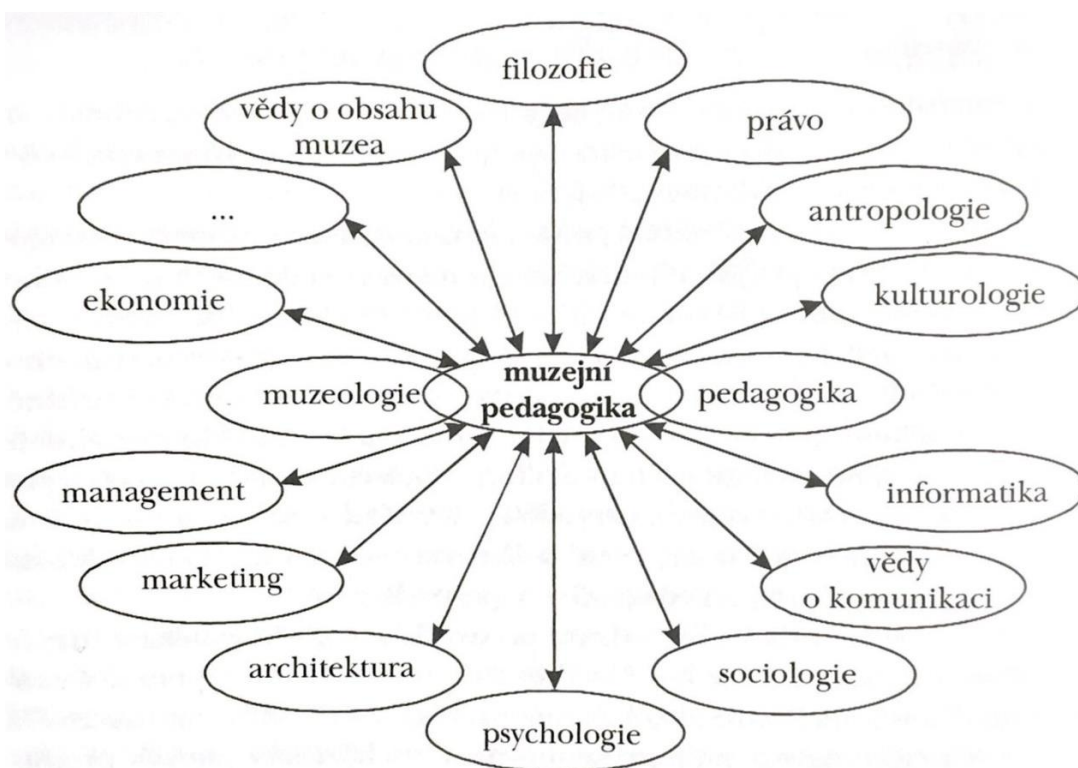
i kulturní a poznávání národního dědictví právě touto skupinou. Podle odhadů v tomto období se ukázalo, že 65 % celkové návštěvnosti muzeí tvoří děti a mládež, což zapříčinilo soustředění se právě na tuto cílovou skupinu, vytváření doprovodných dětských programů, informování rodičů s dětmi o vznikajících projektech a jiných aktivit. Problém nastal až při zjištění, že některé expozice nejsou pro děti tolik atraktivní a neplní tak svou úlohu. Z toho důvodu organizovalo v té době jediné dětské muzeum Dětské muzeum v Brně setkání, na kterém se shromažďovali zástupci nejen českých, ale i zahraničních muzeí a předávali si rady a zkušenosti, jak situaci zlepšit. Zmíněná shromáždění ovšem nebyla tak efektivní, jak si její organizátoři představovali. Nejefektivnějším se v této problematice stal až vlastní výzkum, který se distribuoval do všech 862 muzeí a galerií, jež v tu dobu fungovaly. Výzkum zanalyzoval současné, ale hlavně i plánované aktivity českých muzeí i galerií pro děti a mládež. Na základě výzkumu se do muzeí čím dál více zapojovali lektoři a muzejní pedagogové, kteří se soustředovali na práci s dětmi a mládeží nebo začala vznikat oddělení zaměřená přímo pro práci s dětmi, která doposud ve většině institucí chyběla. Za zkvalitněním programů stojí také zavedení doprovodných materiálů během prohlídek, ať už jde o informační či aktivizační – písemné, zvukové, audiovizuální (Jůva, 2004).

Dnes se již neklade otázka muzejně-pedagogických aktivit, ale řeší se otázka jejich realizace, instituce spolupracují se školami především v rámci podpory výuky školáků v prostorách muzea a tím i oživení výuky, digitalizují se muzejní sbírky a muzea tak podporují neformální nebo informální vzdělávání. Muzea již nejsou pouze muzea, ale zprostředkovávají veřejnosti například také kulturně výchovné akce, které jsou u veřejnosti velice oblíbené. Po ekonomické stránce není realizace některých projektů snadná, ale dnes se instituce snaží čerpat finance z Evropského sociálního fondu, který dal vzniknout spoustě zajímavých projektů, v Praze například v Národním technickém muzeu. O další rozvoj se momentálně snaží studenti univerzitního studia muzeologie (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

5 Muzejní pedagogika

Muzejní pedagogiku lze definovat jako specifickou vědní disciplínu, která se zabývá muzejní edukací, a která se od jejího zrození snaží reagovat na aktuální výzvy společnosti a s tím i zkvalitňovat život členů společnosti, využívající soudobých teoretických paradigmat a empirických výzkumů. Mimo jiné se zabývá i otázkou edukace a edukačních procesů, které přispívají v muzeích a galeriích ke školnímu vzdělání a smysluplného využívání volného času nejen dětí a mládeže, ale i k jejich rozvoji a k zlepšování psychických, fyzických a sociálních kvalit jedince. Jedná se o interdisciplinární obor, což znamená, že má muzejní pedagogika těsné vazby s celou řadou vědních disciplín zejména z kulturní, humanitní, sociální, přírodní či technické oblasti (viz obr. 1) (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

Obrázek 1: Muzejní pedagogika v poli vybraných věd

Zdroj: Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010

Základními vědeckými východisky jsou pro muzejní pedagogiku muzeologie a pedagogika, kde lze vztah chápat k muzeologii jako vědě integrální a k pedagogice jako vědě o permanentní edukaci. Dalšími východisky a vědami, které na muzejní

pedagogiku navazují, je například psychologie. Ta se disciplinárně s muzejní pedagogikou pojí ve výzkumech procesů učení v muzeu, verbální a nonverbální komunikací či teoretickými východisky muzejní percepce. S výzkumy souvisí také sociologie, která řeší například výzkumy muzejního publika. Dále je důležité zmínit informatiku s digitalizací muzejních sbírek, atd. Ačkoliv je s muzejní pedagogikou spjata velké množství věd, stále se nedaří uspokojit populaci těch, kteří do muzeí chodí pouze ze zájmových důvodů a je u nich evidentní absence jejich „socializace pro muzeum“. Tato skupina vidí problém v tom, že instituce nedokáže naplnit jejich očekávání a svůj volný čas tak raději tráví v přírodě či například sportem. Proto se současná muzejní pedagogika snaží na tyto aspekty reagovat a společně je se souvisejícími vědami přetvářet tak, aby zaujaly více návštěvníků, ale přitom edukační potenciál nebyl narušen, což vede k naplnění nové role muzea. To by mělo být svobodným místem setkávání občanů i ve večerních hodinách, s volným vstupem, podporou státu a především bez komerce, reklam a s nezávislostí (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 NaFILM: Národní filmové muzeum

NaFILM: Národní filmové muzeum je instituce otevřená pro širokou veřejnost přímo v centru Prahy, 100 metrů od Václavského náměstí u Františkánských zahrad. Jak již z názvu vyplývá, muzeum odhaluje fascinující svět filmu, seznamuje návštěvníky s historií filmu a zároveň i interaktivní formou předává informace o filmu a jeho vzniku dětem i dospělým. Expozice muzea se skládá z velkého množství instalací, které propojují tradiční pojetí filmu s novodobými technologiemi. Instalace jsou vlastnoručně vyráběné a navrženy tak, aby zaujaly jak děti, tak dospělé a jelikož jsou doprovázené komentovanou prohlídkou, průvodkyně přizpůsobuje výklad cílové skupině, aby tak mohla expedici porozumět i nejmladší generace od předškolních let. Během expedice se návštěvník setkává s přístroji, které pravděpodobně nikdy neviděl – jsou to například Laterna magika nebo promítačka na kliku. Součástí muzea je také ruchové studio, ve kterém si návštěvník může vyzkoušet na „vlastní kůži“ dozvučit film, experimentální laboratoř, ve které jsou předměty soustředěné na vnímání světla podle J. E. Purkyně a v závěrečné části muzea si návštěvník může vytvořit vlastní animovaný film (NaFILM - Národní filmové muzeum. NaFILM - Národní filmové muzeum [online]. Dostupné z: <http://www.nafilm.org/projekt/>).

Pro školy má muzeum připravený speciální vzdělávací program. Nabídka programů je přizpůsobena dle požadavků, a to žákům základní školy, střední školy nebo gymnázií a vysoké školy. Programy jsou též určeny i pro zájmové kroužky, které si náročnost prohlídek určují podle sebe a v dnešní době je také samozřejmé zvolit si program i v anglickém jazyce. Programy pro školy jsou zaštitěné Ministerstvem kultury, MŠMT a Státním fondem kinematografie, protože doplňují školní vzdělávací osnovy. Zasahují do předmětů český jazyk, výtvarná výchova, dějepis, informatika, hudební výchova, fyzika a filmová výchova. Komentovaná prohlídka pro všeobecné základní a střední školy trvá přibližně hodinu a půl až dvě hodiny. Muzeum nabízí prohlídky i pro odborné školy zaměřující se na film, které trvají déle (2 – 4 hodiny) a jsou rozšířené o dílny tvoření filmu (NaFILM - Národní filmové

muzeum. NaFiM - Národní filmové muzeum [online]. Dostupné z:
<http://www.nafilm.org/projekt/>).

7 Dotazníkové šetření

Již během výběru tématu bakalářské práce jsem si uvědomila, že lidé v mém okolí ztrácejí zájem o muzea obecně i jako o instituce vzdělávající. Začalo mě zajímat, zda to tak skutečně je a na základě toho jsem se rozhodla, že dotazníkové šetření budu věnovat problematice zájmu dnešní populace o muzea. Dotazník byl cílený na návštěvníky filmového muzea, z toho důvodu ho nebylo nutné šířit v elektronické formě a po domluvě s jednatelkou muzea jsem dotazníky rozdávala návštěvníkům muzea. Tyto odpovědi jsem zpracovala společně s dotazníkem elektronickým, který jsem využila během pilotáže výzkumu. Celkem byla zaznamenána odpověď od 164 respondentů. Otázky jsem volila převážně uzavřené, aby odpovědi byly jasné a pro respondenty jednodušší k pochopení.

7.1 Vzorek populace

Do dotazníkového šetření jsem zahrнула dvě cílové skupiny. Prvním způsobem, jakým jsem získávala odpovědi od respondentů, bylo umístění dotazníku v tištěné formě přímo do filmového muzea. Šetření bylo prováděno na začátku roku 2020 a návštěvníci ho mohli vyplnit po absolvování prohlídky muzea. Dotazník byl přístupný všem, kteří muzeum navštívili, takže odpovědi byly získávány náhodným výběrem, tzn., že v muzeu jsem se nesoustředila na žádnou věkovou či jinou skupinu, odpovídat mohl každý návštěvník, který v době šetření muzeum navštívil. Ačkoli byl dotazník zpřístupněn i žákům a studentům mladším 18 let, kteří muzeum navštěvují převážně v rámci školní exkurze, během pozorování jsem si všimla, že žáci po absolvování programu neměli dostatek času na to, aby se jim stihl rozdat a oni mohli dotazník vyplnit. Z toho důvodu, jak více rozepíšu později, je počet respondentů mladších 18 let minimální. S propagací a administrací dotazníků mi pomohly i obě majitelky, které po prohlídkách návštěvníkům dotazníky nabízely. I díky jejich vstřícnému kroku se mi podařilo získat odpověď od 149 respondentů.

Další skupinou byli studenti České zemědělské univerzity v Praze a zároveň členové studentského spolku ČZU:Go! z. s. Tato skupina byla stěžejní pro vznik a pilotáž mého šetření. Otázky jsem si na nich vyzkoušela, vyhodnotila, jaká je časová náročnost vyplnění dotazníku a celkem touto formou získala 15 odpovědí.

7.2 Sběr dat

Jak již bylo uvedeno, k šetření jsem použila pouze metodu dotazníku. Ihned po zahájení spolupráce s filmovým muzeem jsem dotazníky vytiskla a se souhlasem majitelek umístila do prostorů muzea k vyplnění návštěvníkům. Výzkum probíhal na začátku roku 2020 od ledna do března a vyplnit ho mohl kdokoli, kdo se v době šetření v muzeu pohyboval. Pokud jsem v muzeu zrovna byla přítomna, oslovovala jsem respondenty sama na bázi náhodného výběru. Většina dotázaných osob byla k mému šetření velice vstřícná a dotazník mi s potěšením vyplnila. V době mé nepřítomnosti mi s propagací pomáhaly obě majitelky, které se o dotazníku během prohlídek zmiňovaly. Ačkoli jsem původně chtěla pracovat pouze s tištěnou verzí dotazníku, měla jsem předem vytvořený dotazník i v elektronické podobě. Elektronická forma se ukázala jako velice efektivní. Nejen že jsem ji využila během pilotáže šetření, ale zároveň jsem v této formě po šetření zpracovala veškeré odpovědi i od návštěvníků muzea, kteří dotazník vyplňovali v tištěné formě.

7.3 Druhy otázek

Dotazník jsem volila tak, aby byl pro respondenty časově nenáročný a jeho vyplnění trvalo maximálně 5 minut. Tvořilo jej celkem 12 otázek, z toho pouze u jedné otázky se mohl dotázaný rozepsat vlastními slovy, a ta zároveň nebyla povinná. U zbylých 11 otázek respondent pouze volil z předem nabízených možností, u kterých bylo možné zvolit variantu „*Jiná*“ pro případ, že by se respondent neztotožňoval ani s jednou z nabízených možností. Celkem u tří otázek šlo zvolit více než jednu odpověď, a to z toho důvodu, kdyby se respondent naopak ztotožňoval s více možnostmi. Jednalo se o otázky, ve kterých měl respondent uvést například svou sociální roli či mohl vybrat z více možností u aktivit, se kterými se setkal během vzdělávacího programu, a v poslední řadě, za jakým účelem navštěvuje muzea. Zbylých 8 otázek bylo položeno tak, že na ně mohl respondent odpovědět pouze jednou z nabízených možností a jednalo se o otázky, které ani logicky více odpovědí mít nemohly, např. pohlaví, věk, dosažené vzdělání, a dále otázky, u kterých dotazovaný volil pouze z možností „*Ano*“, „*Ne*“ nebo „*Nevím*“. Otázky byly snadno

pochoitelné, což se ukázalo již během pilotáže, při které neměl jediný z dotazovaných žádný problém během vyplňování.

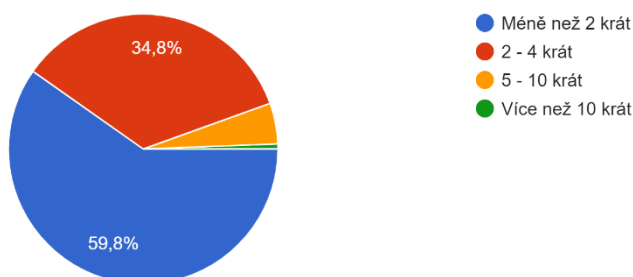
7.4 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Kolikrát ročně navštěvujete muzea?

První otázkou bylo zjištěno, jak respondenti často navštěvují muzea. Největší zastoupení měla možnost „Méně než 2 krát“ a odpovědělo tak 98 dotázaných, což je téměř 60 %. Pouze jediný dotázaný zvolil možnost „Více než 10 krát“, a tím se prokázalo, že celkem 163 respondentů ročně vůbec nenavštíví muzeum nebo maximálně jednou. Z odpovědí vyplývá, že ačkoliv respondenti vyplňovali odpovědi po absolvování prohlídky v muzeu, navštěvují tyto instituce jen zcela výjimečně.

Graf 1: Kolikrát ročně navštěvujete muzea?

164 odpovědí

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 1: Kolikrát ročně navštěvujete muzea?

Hodnota	Počet respondentů	Počet respondentů (v %)
Méně než 2 krát	98	59,8
2 – 4 krát	57	34,8
5 – 10 krát	8	4,9
Více než 10 krát	1	0,6
Celkem	164	100

Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 2: Za jakým účelem chodíte do muzea?

U této otázky mohl každý respondent zvolit jednu nebo více možností, anebo dopsat odpověď vlastní. Nejčastěji respondenti volili možnost „Pro zábavu“, a to celkem v 82 případech, přičemž samostatně tuto možnost zvolilo celkem 23 respondentů.

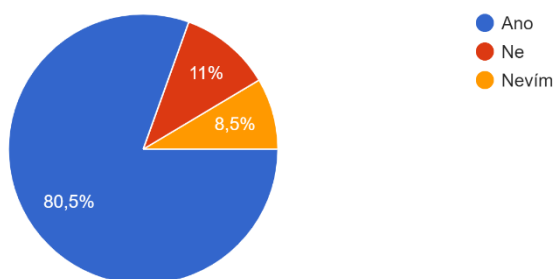
Druhou nejčastější odpovědí byla možnost „*Vzdělávat se*“, která se v odpovědích objevila 70 krát a samostatně v 18 případech. V 60 případech respondenti zvolili možnost „*Informovat se*“ a tuto možnost samostatně uvedlo 20 jedinců. Nejméně odpovědi získaly možnosti „*V rámci školní exkurze*“ s celkovým počtem 31, z čehož samostatně tuto možnost volilo 8 dotázaných, a možnost „*Relaxovat*“, kterou zvolilo 30 jedinců, z toho 8 samostatně. Mezi odpověďmi, které mohli respondenti dopisovat, se v 6 případech objevila možnost „*Kvůli dětem*“ a v jednom případě „*Inspirovat se*“.

Otázka č. 3: Setkali jste se někdy v rámci návštěvy muzea se vzdělávací aktivitou?

V otázce jsem se zajímala o to, zda se respondenti někdy setkali se vzdělávací aktivitou během prohlídky muzea, které v minulosti navštívili. Celkem 132 respondentů zvolilo odpověď „*Ano*“. Pouze 18 respondentů se se vzdělávací aktivitou nesešlo a 14 odpovědělo „*Nevím*“. Z uvedeného vyplývá, že muzea, která respondenti v minulosti navštívili, nabízí k programu i vzdělávací aktivity, které v muzeu plní edukační úlohu, ačkoliv návštěvník nepřichází primárně za účelem vzdělávat se. Nabízelo se doplnit, s jakými vzdělávacími aktivitami se respondenti setkali.

Graf 2: Setkali jste se někdy v rámci návštěvy muzea se vzdělávací aktivitou?

164 odpovědí

Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 4: Pokud ano, jakou formou?

U této otázky mohli respondenti volit opět z více možností nebo dopsat možnost vlastní. Nejvíce dotázaných zahrnuje do své odpovědi možnost „*Interaktivní program*“, a to celkem 78, z toho 22 zvolilo pouze tuto možnost, zbylých 56

zkombinovalo svou odpověď s jinými možnostmi. Jinak tomu nebylo ani u dalších možností odpovědi. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost „*Audiovizuální program*“, kterou do své odpovědi zahrnulo celkem 72 dotázaných, z toho 21 zvolilo pouze tuto možnost. Na třetím místě se umístila možnost „*Přednáška*“, kterou uvedlo celkem 64 respondentů, z toho 22 uvedlo pouze tuto možnost. Nejméně respondentů zahrnulo do své odpovědi možnost „*Vzdělávací program*“, která byla součástí odpovědí od 27 respondentů, z toho pouze 2 uvedli jen tuto možnost. Celkem 31 respondentů zvolilo možnost „*Nemohu posoudit*“, což byly ve většině případů odpovědi od respondentů, kteří v předchozí otázce zvolili možnost „*Ne*“ nebo „*Nevím*“. V následující tabulce (Tabulka 2) je přehledně vidět, kolik respondentů zvolilo více možností a jakých.

Tabulka 2: S jakou formou vzdělávací aktivity jste se setkali během návštěvy muzea?

Hodnota	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
Přednáška (dále jen „P“)	22	13,4
Audiovizuální program (dále jen „A“)	21	12,8
Vzdělávací program (dále jen „V“)	2	1,2
Interaktivní program (dále jen „I“)	22	13,4
Nemohu posoudit	31	18,9
P + A + V + I	8	4,9
P + A + V	5	3,0
P + A + I	14	8,5
P + V + I	3	1,8
A + V + I	4	2,4
P + A	2	1,2
P + V	3	1,8
P + I	7	4,3
A + I	18	11,0
V + I	2	1,2
Celkem	164	100

Zdroj: Vlastní šetření

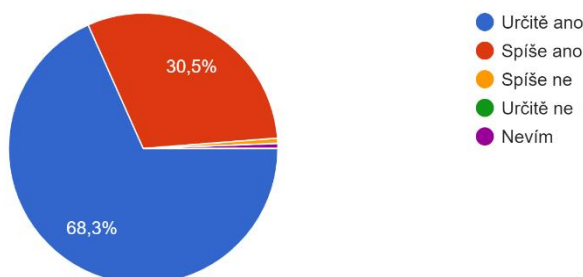
Otázka č. 5: Myslíte si, že zapojení vzdělávací aktivity do programu muzeí je přínosné?

Otázkou jsem se snažila zjistit, zda respondenti považují za přínosné zapojení vzdělávacích aktivit do programu. Téměř 99 % dotázaných uvedlo, že vzdělávací aktivity přínosné pro muzea jsou zvolením odpovědi „*Určitě ano*“ ve 112 případech a „*Spíše ano*“ v 50 případech. Zbylé 1 % je tvořeno pouze dvěma odpověďmi, ve

kterých jeden respondent uvedl „*Spiše ne*“ a jeden odpověď „*Nevím*“. Z odpovědí vyplývá, že vzdělávací aktivity veřejnost považuje za přínosné a muzea by je i nadále měla zapojovat do svých programů.

Graf 3: Myslíte si, že zapojení vzdělávací aktivity do programu muzeí je přínosné?

164 odpovědí

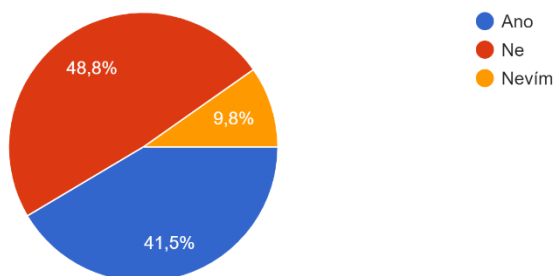
Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 6: Při návštěvě muzea využíváte možnost prohlídky s průvodcem?

U otázky č. 6 jsem se zajímala o zájem respondentů o komentované prohlídky během návštěvy muzeí. Téměř 50 % všech dotázaných, což odpovídá 80 respondentů, uvedlo odpověď „*Ne*“, čímž potvrdili, že si muzea raději procházejí sami, volí si vlastní tempo prohlídek a soustředují se na to, co je v muzeu nejvíce zajímavá. V 68 případech byla zaznamenána odpověď „*Ano*“, kterou respondenti potvrdili, že využívají možnosti komentované prohlídky s průvodcem. 16 respondentů zvolilo možnost „*Nevím*“.

Graf 4: Při návštěvě muzea využíváte možnost prohlídky s průvodcem?

164 odpovědí

Zdroj: Vlastní šetření

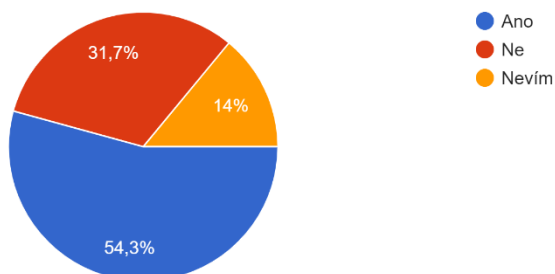
Otázka č. 7: Pokud jedete do zahraničí, míváte v plánu navštívit tamní muzea?

Otázku jsem do dotazníku zapojila proto, že mě zajímalo, zda u respondentů roste

zájem o muzea v zahraničí. V 89 případech se s odpovědí „Ano“ ukázalo, že pokud respondent vycestuje do zahraničí, zajímá se o tamní kulturní život tím, že má v plánu navštívit muzeum. V 52 případech zvolením možnosti „Ne“ lidé v zahraničí muzea nevyhledávají. Ve 23 případech byla zaznamenána odpověď „Nevím“.

Graf 5: Pokud jedete do zahraničí, míváte v plánu navštívit tamní muzea?

164 odpovědí

Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 8: Napadá Vás, jak zefektivnit proces aktivního vzdělávání v kulturně-historických institucích?

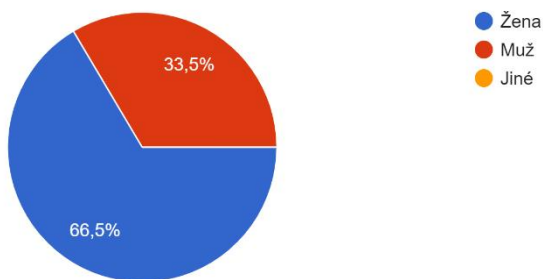
Otázka č. 8 byla jako jediná v dotazníku nepovinná. Z toho důvodu u ní bylo zaznamenáno pouze 51 odpovědí. Respondenti uvedli spoustu zajímavých a reálných návrhů, mezi které patřila např. modernizace technologií, virtualizace muzeí, zlepšení interaktivních programů, použití netradičních prvků k odlišení od jiných institucí a s tím související i zapojení kreativních prvků pro větší atraktivitu a soustředění se na prožitek návštěvníka, zapojení vzdělávacích institucí či neziskových organizací do programů nebo propagace a snížení vstupného pro děti a studenty. Mezi odpověďmi se nejvíce opakoval návrh zlepšení a rozšíření interaktivních programů. Dovolím si citovat odpověď respondenta X, který svou odpovědí také apeloval na zlepšení interaktivity: „*Vybírat netradiční formu interaktivních prvků, působit na co nejvíce smyslů. Volit takové prvky, které by se daly implementovat i do známého prostředí (domov, škola, instituce) - například interpretace místního dědictví, místně zakotvené učení, genius loci.*“

Otázka č. 9: Jsem? (Zvolte Vaše pohlaví)

Na základě této otázky lze říct, že se dotazníkového šetření zúčastnilo celkem 164 respondentů, z toho 109 žen a 55 mužů. Jejich věkové rozmezí lze nalézt v následující otázce.

Graf 6: Členění respondentů dle pohlaví

164 odpovědí

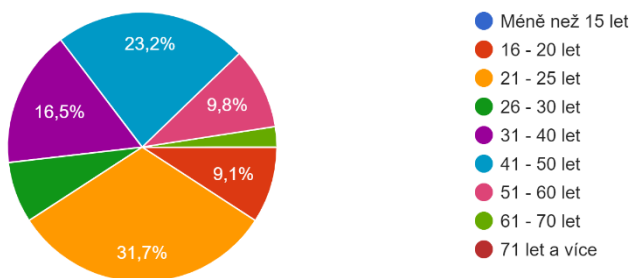
Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 10: Váš věk?

Šetření se zúčastnilo celkem 164 respondentů ve věkovém rozmezí od 16 do 70 let. V šetření byla nejvíce zastoupena věková skupina od 21 do 30 let, ve které bylo celkem 67 respondentů, z toho celkem 52 respondentů bylo ve věkové skupině „21 – 25 let“. Druhou nejpočetnější skupinou byla věková skupina „41 – 50 let“, třetí skupina „31 – 40 let“. Celkem vyplnilo dotazník 20 lidí starších 50 let, z toho jich 16 bylo do 60 let. Respondentů, kterým bylo méně než 20 let, bylo celkem 15.

Graf 7: Členění respondentů dle věku

164 odpovědí

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 3: Členění respondentů dle věku

Hodnota	Počet respondentů	Počet respondentů (v %)
Méně než 15 let	0	0
16 – 20 let	15	9,1
21 – 25 let	52	31,7
26 – 30 let	12	7,3
31 – 40 let	27	16,5
41 – 50 let	38	23,2
51 – 60 let	16	9,8
61 – 70 let	4	2,4
71 let a více	0	0
Celkem	164	100

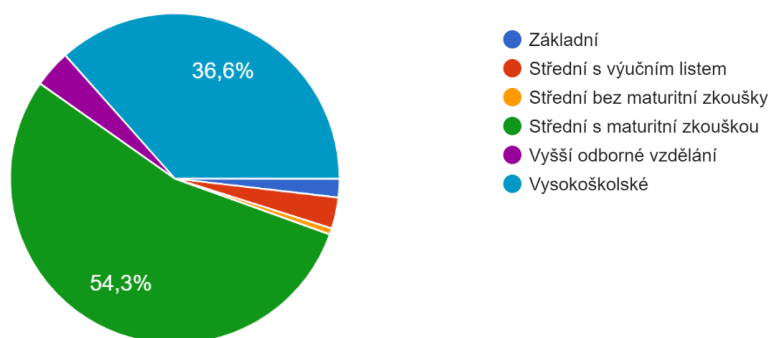
Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 11: Vaše dosažené vzdělání?

Největší zastoupení měla v šetření skupina respondentů s dosaženým vzděláním „Střední s maturitní zkouškou“, a to v počtu 89 respondentů. Dosažené vzdělání „Vysokoškolské“ uvedlo 60 respondentů. Ostatní dosažená vzdělání se mezi respondenty pohybovala v řádu jedinců. Dosažené vzdělání „Základní“ uvedli 3 jedinci, „Střední s výučním listem“ 5 jedinců, „Střední bez maturitní zkoušky“ 1 jedinec a „Vyšší odborné vzdělání“ 6 jedinců.

Graf 8: Členění respondentů dle dosaženého vzdělání

164 odpovědi

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 4: Členění respondentů dle dosaženého vzdělání

Hodnota	Počet respondentů	Počet respondentů (v %)
Základní	3	1,8
Střední s výučním listem	5	3,0

Střední bez maturitní zkoušky	1	0,6
Střední s maturitní zkouškou	89	54,3
Vyšší odborné vzdělání	6	3,7
Vysokoškolské	60	36,6
Celkem	164	100

Zdroj: Vlastní šetření

Otázka č. 12: Vaše sociální role?

U poslední otázky dotazníkového šetření respondenti uváděli svoji sociální roli. Opět zde nemusela být dostačující pouze jedna odpověď, proto respondenti mohli volit z více možností. Nejčastěji respondenti volili možnost „*Pracující*“, která byla zaznamenána celkem ve 124 odpovědích, z toho ve 109 případech respondenti volili pouze tuto možnost a ve zbylých odpovědích kombinovali s jinými možnostmi, nejčastěji s možností „*Žák/student*“, kterou s možností „*Pracující*“ zvolilo 13 lidí. Samotnou ji uvedlo celkem 37 respondentů. Možnost „*Nezaměstnaný/na mateřské dovolené*“ zvolili celkem 3 respondenti.

Tabulka 5: Členění respondentů dle sociální role

Hodnota	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
Student/žák	37	22,6
Pracující	109	66,5
Nezaměstnaný/na mateřské dovolené	3	1,8
Důchodce	0	0
Pracující + Důchodce	2	1,2
Student/žák + Pracující	13	7,9
Celkem	164	100

Zdroj: Vlastní šetření

8 Vzdělávací aktivita

Vzdělávací program, který jsem připravila ve spolupráci s filmovým muzeem, byl tvořen přímo na stálou expozici muzea pro školy. Muzeum navštěvují žáci převážně v rámci školní exkurze. Pracovním listem, který jsem se rozhodla navrhnout, lze ověřit nejen jejich pozornost během komentované prohlídky, ale zároveň také jejich chápání souvislostí mezi jednotlivými jevy, které mohli během prohlídky vidět. Pracovní list jsem se snažila sestavit formou hry tak, aby dětem zabral maximálně 25 minut a aby po vyplnění žáci z velké části věděli, zda s vyplněním byli úspěšní či nikoliv.

8.1 Příprava vzdělávací aktivity

V prvotní fázi příprav jsem řešila zásadní otázku, a to, pro jakou cílovou skupinu pracovní list vytvořit. Po konzultaci s majitelkami muzea se nabízelo hned několik možností a bylo pouze na mém uvážení, jakou cílovou skupinu zvolit. Muzeum nabízí i komentované prohlídky v anglickém jazyce, takže první možností bylo cílit se na zahraniční studenty. Tuto možnost jsem vyloučila z důvodu náročnosti vytvoření pracovního listu a vysvětlení pravidel při vyplňování, což by pro mě bylo, vzhledem k mým špatným komunikačním dovednostem v anglickém jazyce, náročné.

Dalšími skupinami byly předškolní děti, 1. stupeň základní školy, 2. stupeň základní školy, gymnázia nebo vysoké školy. Z těchto cílových skupin jsem si vybrala skupinu 2. stupeň základní školy, jelikož děti v této skupině již umí přečíst samostatně zadání, dokážou nad odpověďmi logicky uvažovat a zároveň stále uvítají formu hry. Po vybrání cílové skupiny následovalo sestavení otázek pro pracovní list a vymyšlení formy hry, která věkovou kategorii zaujme. Pro lepší představu a inspiraci jsem před přípravou absolvovala komentovanou prohlídku přímo s cílovou skupinou a na základě poznatků vyhotovila ve spolupráci s majitelkami muzea pracovní list. Jak jsem již uvedla, soustředila jsem se zároveň i na zapojení hry během vyplňování, což, jak se ukázalo, bylo nad očekávání složitým úkolem. V tomto věku již žáci nevyhledávají formu klasické hry, ale spíše virtuální, to však nesympatizovalo s myšlenkou mít pracovní list v klasické formě papíru. Nakonec

jsem se rozhodla o zapojení tématu kybernetiky, které je dětem v této věkové kategorii velmi blízké.

Pracovní list se po dokončení všech úprav nakonec skládal ze čtyř listů. Tvořily jej:

- 1. stránka – úvodní. Na této straně každý žák našel podrobné vysvětlení úkolů, co na následujících stranách nalezne a jak odpovědi na otázky vypracovat. Jak jsem již uvedla, ne zvolila jsem klasické vysvětlování, ale snažila jsem se do pracovního listu zapojit hru a téma, které cílovou skupinu zajímá. Zvolila jsem téma kybernetiky a spojila ho s imaginárním útokem hackera, který se snaží odcizit data vytvořená v rámci prohlídky přímo žáky. Úvodní stranu jsem vyčlenila pouze pro zadání, aby si jej mohl každý žák v klidu přečíst, nerozptyloval se vyplňováním a přemýšlením nad dalšími otázkami a zadání tak lépe porozuměl. Každý žák měl prostor na otázky, pokud by zadání neporozuměl. Pokud by nikdo z žáků neměl k zadání žádné otázky, ve stejnou chvíli by každý samostatně začal vypracovávat otázky na dalších stranách.
- 2. stránka – otázky I. Zde jsem pracovní list navrhla tak, aby každý žák pracoval samostatně a bez pomoci ostatních. Otázky byly tvořené přímo na expozici, kterou žáci právě shlédli, takže v případě, že během prohlídky dávali pozor, by pro ně vyplnění neměl být problém. Otázky jsem volila dvojího typu a pro lepší přehlednost je oddělila barevně. Celkem jsem připravila pro žáky 14 otázek a jednu bonusovou, které se týkaly expozice nebo všeobecného přehledu, který by měl každý žák v cílové skupině mít. Žlutě označené otázky (7) vznikly na základě memorování pojmů pomocí tajenky a vypisování pojmů do ní. U každého pojmu jsem zvolila jedno písmeno, které na konci listu dalo vzniknout „Unikátní kód“, který se skládal z přeházených písmen slova „ANIMACE“. I na toto slovo žáci pomocí nápovědy měli přijít. Druhou linií, kterou jsem označila zeleně, tvořily doplňovací otázky (7). Vytvořila jsem otázky, které žáci měli řešit pomocí spojování pojmů, doplňování slov do textu, vybírání správné možnosti, rozhodování správnosti tvrzení, vysvětlování zkratk a vymýšlení vlastních

odpovědí. Z každé linie následně otázky pokračovaly i na následující stranu. Z celkových 14 otázek jich zde bylo pouze 8.

- 3. stránka – otázky II. Na tomto listě žáci odpovídali na zbytek otázek (6), též rozdělené na dvě linie. Žlutá linie, která byla tvořena doplňováním pojmů, zde byla ukončena již zmíněným „*Unikátním kódem*“, do kterého žáci měli opsat vyznačená písmena z každého pojmu. Tato tajenka cíleně nedávala smysl, abych předešla tomu, že žáci v první polovině vyplňování zjistí, co za pojem má vyjít, a tak druhou polovinu ani nedokončí. Pod „*Unikátním kódem*“ žáci našli návod, jak si zkontrolovat, zda tajenku vyplnili správně a to tím, že na následující straně vyplní bonusový úkol. Na této straně žáci dále našli i druhou linii otázek, na které vypracovávali odpovědi.
- 4. strana – bonusový úkol a evaluace. Na poslední straně pracovního listu si žáci mohli zkontrolovat, zda alespoň u části pracovního listu pracovali správně, a to tak, že vypracovali „*Bonusový úkol*“. V tom měli za úkol z „*Unikátního kódu*“ vytvořit pojem, který souvisí s muzeem. Náповědou jim bylo, že pojem začíná na písmeno, které se v tajence objevuje jako jediné dvakrát. Dále jsem je nabádala, aby nezapomněli před odevzdáním vyplnit i druhou linii otázek. Závěr pracovního listu tvořila část evaluační. V té jsem se zajímala o to, jestli pro ně bylo vyplnění snadné, zda se dozvěděli něco nového, čemu nerozuměli, co by změnili a zda se jim program líbil více než výuka ve škole.

Za náročné jsem považovala vymyslet zadání tak, aby ho cílová skupina pochopila a před zahájením vzdělávací aktivity nevznikl chaos. Tomuto problému jsem předešla předložením pracovního listu své mladší sestře, která momentálně v této věkové skupině je. Ačkoliv prohlídku muzea neabsolvovala, otázky zaměřené na všeobecný přehled dokázala vyplnit, čímž jsem si potvrdila, že je do pracovního listu mohu zahrnout a bez pomoci pochopila, jak má s pracovním listem pracovat.

Vzhledem k tomu, že jsem se snažila co nejméně zasahovat do denního chodu muzea, a to i během komentovaných prohlídek pro moji vybranou cílovou skupinu, rozhodla jsem se pracovní list nechat vyplnit od žáků až po skončení prohlídky.

8.2 Realizace vzdělávací aktivity

Realizace kompletního pracovního listu měla proběhnout po několika úpravách a konzultacích s majitelkami muzea, které se zaručily o to, že v listě děti nenarazí na nepravdivé informace a budou moci odpovědět na vše, jelikož se na tázané otázky komentátorky soustředí. O zapojení vzdělávacího programu byla základní škola X předem telefonicky informována a se spoluprací souhlasila. Realizaci narušilo rozhodnutí vlády a vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví a prevence nebezpečí a šíření onemocnění COVID-19, které tím muzeum dočasně uzavřelo, a program nemohl být zrealizován.

Pracovní list byl připraven pro 20 žáků jedné konkrétní třídy 2. stupně základní školy. Žáci by byli rozděleni rovnoměrně do dvou skupin, přičemž jedna skupina by absolvovala prohlídku s jednou průvodkyní po směru prohlídky a druhá skupina by šla s druhou průvodkyní proti směru. Při tvorbě pracovního listu jsem si několikrát zkoušela, zda dokážu během prohlídky pozorovat obě skupiny a ze zkušenosti vím, že lze sledovat obě skupiny částečně tak, abych dokázala vyhodnotit, jak na expozici reagují, jaký je jejich všeobecný přehled a zda chápou souvislosti mezi jevy, které vidí. Prohlídka pro 2. stupeň základní školy trvá přibližně hodinu a půl. Po absolvování prohlídky měl každý žák ze třídy vyplnit pracovní list, který jsem navrhla. Na vyplnění pracovního listu jsem vyčlenila 20 minut, které by měly stačit pro vyplnění. Každý žák, který by pracovní list vyplnil, by mi ho po dokončení odevzdal a já bych mu sdělila, jak si s vyplněním vedl a zda byl úspěšný. Je logické, že někteří žáci potřebují na vyplnění více času, proto bych si na začátku stanovila maximální čas, v tomto případě 25 minut, který mají žáci na vyplnění. Pokud by s vyplněním měl i po limitu nějaký žák problém, s otázkami bych mu pomohla já nebo jeho spolužáci. Během vyplňování bych žáky pozorovala, a pokud bych již během aktivity zaznamenala u některého z nich problém při vyplňování, s pracovním listem bych mu pomohla i před vypršením limitu pro dokončení. Po skončení aktivity by následovala fáze evaluace, při které by mi žáci sdělili, čemu nerozuměli, co jim nebylo jasné a co by naopak vylepšili pro příště. Svůj názor žáci mohli vyjádřit i do pracovního listu, ale v tomto případě mi přišlo vhodné zeptat se jich i osobně.

Celkový čas aktivity odhaduji na maximálně tři čtvrtě hodiny. Po skončení by žáci odešli i se svým učitelským doprovodem zpět do školy.

8.3 Zhodnocení vzdělávací aktivity

Jak již bylo řečeno, vzhledem k situaci, která mi neumožnila program realizovat, lze program hůře vyhodnotit a svá tvrzení v tomto případě nemohu podložit. Hodnotit aktivitu budu tedy na základě zkušeností, které jsem získala během prohlídek, když jsem vzdělávací program pro děti tvořila. Děti v tomto věku zpozorní, pokud vědí, že se od nich očekává nějaký výstup, proto předpokládám, že pokud by s vyplněním pracovního listu byli obeznámeni dopředu, během prohlídky by se na výklad více soustředily. Tomu by přispěla i má přítomnost během prohlídky, která by žáky taktéž jistě inspirovala k větší koncentraci.

Pokud by došlo na vyplňování pracovních listů, troufám si říct, že s pochopením zadání a postupů by nebyl problém. Problém nevidím ani v nastaveném času pro vyplnění pracovního listu, který jsem navíc konzultovala s vedením muzea a který podle mého názoru je přiměřený. Problém by mohl nastat v neschopnosti vyplnění odpovědí, ať už z důvodu nezodpovězení správné odpovědi nebo špatné pochopení otázky. Špatnému pochopení jsem se snažila předejít tak, že jsem opět pracovní list předložila mladší sestře ve věku, který jsem si vybrala za cílový. Otázku po otázce jsem s ní procházela a ona, ačkoliv nevěděla správnou odpověď, mi sdělovala, jak otázku chápe. Díky tomu jsem se utvrdila v tom, že v pochopení otázek by také neměl být problém.

Pokud se lze spolehnout na to, že žáci během prohlídky dávali pozor, soustředili se na zapamatování pojmů a mají všeobecný přehled, který by v jejich věku měli mít, lze tvrdit, že by většina žáků měla s vyplněním pracovního listu uspět.

9 Rozhovor s jednatelkou NaFiM: Národní filmové muzeum

Rozhovor měl být veden přímo se spoluzakladatelkou NaFiM: Národního filmového muzea, paní X. Odpovědi jsem si během rozhovoru se souhlasem dotazované osoby mohla nahrát na záznamník a zpracovat do písemné podoby. Při sestavování otázek pro rozhovor jsem se soustředila hlavně na to, jaká je spolupráce muzea se vzdělávacími zařízeními, jestli vůbec a jak probíhají vzdělávací aktivity a jak jsou oblíbené. Jelikož je jednatelkou přímo spoluzakladatelka muzea, zajímal mě důvod, proč muzeum založila, jestli se o muzea zajímala od dětství a při studiu a zda se v oboru vzdělává dodnes. Otázky jsou součástí bakalářské práce v příloze (Příloha 3: Rozhovor se spolumajitelkou muzea). Ovšem stejně jako vzdělávací aktivita, která měla proběhnout ve stejný den jako rozhovor, kvůli rozhodnutí vlády a vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví a prevence nebezpečí a šíření onemocnění COVID-19, nemohl být ani rozhovor realizován. Snažila jsem se najít způsob, jak by šel rozhovor i tak uskutečnit, ale bohužel forma písemných odpovědí skrze e-mailovou komunikaci jednatelce nevyhovovala a vzhledem k situaci nenašla prostor ani pro telefonní rozhovor či videohovor přes program Skype.

10 Vyhodnocení praktické části práce

Z dotazníkového šetření lze odvodit, že moji původní tezi, ve které zmiňuji zájem dnešní populace o muzea, lze částečně potvrdit. Jak se ukázalo alespoň mezi respondenty, většina dotázaných navštíví muzeum pouze dvakrát za rok a méně. Pozitivní je, že dle výzkumu sice respondenti navštěvují muzea hlavně pro zábavu, ale stále je aktuální i návštěva za účelem vzdělávat se či informovat. Zároveň se většina respondentů setkala se vzdělávacími aktivitami během prohlídek muzea, a to převážně ve formě interaktivních programů. Zajímavé je, že ačkoli byla tato odpověď nejčastější, návrhy na zlepšení a zefektivnění vzdělávacích aktivit se odvíjely právě na zlepšení interaktivních programů a modernizaci technologií. Důležité je, že se téměř všichni respondenti shodli na tom, že zapojení vzdělávacích aktivit do programů muzeí je přínosné a efektivní.

Úspěšnost vzdělávací aktivity ve formě pracovního listu záleží z velké části na tom, jak respondent pochopí otázku i celé zadání. V druhé řadě je důležité, pokud je pracovní list sestaven na expozici v rámci komentované prohlídky, aby komentátor určité věci zmínil, aby se na ně respondent mohl zaměřit a snáz si je zapamatovat. Při splnění uvedených podmínek a nastavení adekvátního času pro vyplnění je velká šance, že respondent pracovní list vyplní úspěšně a bezchybně.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávající“ se zabývala problematikou míry vzdělávacího potenciálu u muzeí. Pomocí teoretických znalostí a praktického zkoumání včetně navržení vzdělávacího programu v jedné konkrétní instituci, která by měla být chápána jako prostředí s velkým potenciálem vzdělávacím, jsem se snažila zjistit a zanalyzovat, zda se její pojetí postupně mění. V teoretické části jsem čerpala z ověřených odborných zdrojů a informace dohledávala pouze z odborné literatury. Soustředovala jsem se hlavně na informace pojící se k vývoji a vzniku muzeí od antiky až po současnost. Podrobně jsem se zaměřila i na činnost muzejní pedagogiky a ze získaných informací vycházela v části praktické. V praktické části jsem ze získaných informací o instituci vycházela z:

1. Dotazníkového šetření populace navštěvující muzeum. Výzkum se soustředoval především na problematiku zájmu dnešní populace o muzea a využití vzdělávacích aktivit v rámci návštěv muzeí. V dotazníkovém šetření jsem si potvrdila vlastní tezi o tom, že dnešní populace nevyužívá k trávení volného času kulturně-historické instituce ve velké míře. Pozitivní však je, že tyto instituce mimo zábavu navštěvují za účelem vzdělávat se. Ztotožňuji se s názory některých respondentů v tom, že k přilákání větší populace je potřeba odlišit instituce od jiných, zmodernizovat technologie a svou atraktivností přilákat více potenciálních zákazníků.

2. Strukturovaného rozhovoru se spolumajitelkou muzea, který se však nemohl uskutečnit.

3. Šetření v muzeu – ze vzdělávacího programu určeného pro konkrétní skupinu + z evaluace na navržený program a jeho celkového zpracování, které mělo být stěžejní pro dokončení bakalářské práce. Vzdělávací aktivita formou pracovního listu byla uskutečněna pouze teoreticky bez aplikování do praxe. Pracovní list je navržen tak, že lze použít po absolvování prohlídky muzea cílovou skupinou. Vyplněním po prohlídce si respondenti pojmy lépe zapamatují. Na základě teoretických poznatků i praktických zkušeností při návštěvě muzea může každý

respondent, který během prohlídky věnoval pozornost výkladu, se stoprocentní úspěšností vypracovat pracovní list.

Z mého pohledu lze muzea označit za instituce, kterým náleží charakter vzdělávací. Je to prostor, ve kterém vzdělávání probíhá, doprovází ho vzdělávací aktivity, které se i díky získání finančních prostředků zkvalitňují. Především vzdělávací instituce, jako jsou například školy, muzea navštěvují v rámci školních exkurzí, aby žákům dopřály místo probírané látky požitek v praxi, který ve školních lavicích nezažijí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKE PUBLIKACE

JAGOŠOVÁ, Lucie; JŮVA, Vladimír; MRÁZOVÁ, Lenka. Muzejní pedagogika. Metodologické a pedagogické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010. 298 s. ISBN 978- 80-7315-207-9.

JŮVA, Vladimír. Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

JŮVA, Vladimír. Úvod do pedagogiky. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-06-0.

KALUS, J. Slezské muzeum v Opavě. Dějiny a současnost. 1990. Č. 1. S. 58 – 59.

Museum. In Brockhaus Enzyklopädie. 15. svazek. Mannheim: F. A. Brockhaus, 1991. S. 225.

PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika - 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2009. 488 s. ISBN 978-80-7367-503-5 (brož.)

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník – 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ŠTĚPÁNEK, Pavel. Obrisy muzeologie pro historiky umění. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 251 s. ISBN 80-244-0542-3.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ICOM: Mezinárodní rada muzeí ICOM [online]. Dostupný z [www: http://icom.museum/](http://icom.museum/)

Definice muzea. Minisite [online]. Dostupné z: <http://network.icom.museum/icom-czech/icom/definicemuzea/>

Historie - Národní muzeum. Národní muzeum [online]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/muzeum/o-nas/historie>

NaFILM - Národní filmové muzeum. NaFILM - Národní filmové muzeum [online]. Dostupné z: <http://www.nafilm.org/projekt/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Muzejní pedagogika v poli vybraných věd	25
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Kolikrát ročně navštěvujete muzea?	31
Tabulka 2: S jakou formou vzdělávací aktivity jste se setkali během návštěvy muzea?	33
Tabulka 3: Členění respondentů dle věku.....	37
Tabulka 4: Členění respondentů dle dosaženého vzdělání	37
Tabulka 5: Členění respondentů dle sociální role.....	38

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Kolikrát ročně navštěvujete muzea?.....	31
Graf 2: Setkali jste se někdy v rámci návštěvy muzea se vzdělávací aktivitou?	32
Graf 3: Myslíte si, že zapojení vzdělávací aktivity do programu muzeí je přínosné? 34	
Graf 4: Při návštěvě muzea využíváte možnost prohlídky s průvodcem?	34
Graf 5: Pokud jedete do zahraničí, míváte v plánu navštívit tamní muzea?.....	35
Graf 6: Členění respondentů dle pohlaví	36
Graf 7: Členění respondentů dle věku	36
Graf 8: Členění respondentů dle dosaženého vzdělání	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník

Příloha 2: Vzdělávací aktivita

Příloha 3: Rozhovor se spolumajitelkou muzea

Příloha 1: Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou České zemědělské univerzity v Praze. Na univerzitě studuji Institut vzdělávání a poradenství a dotazník, který právě vidíte před sebou, je součástí mé bakalářské práce. V práci se věnuji problematice vzdělávání v muzeích. Muzea byla původně vnímána jako kulturně-historické dědictví. Nyní se u nich rozvíjí proces aktivního vzdělávání a na tento proces se ve své práci zaměřuji. Prostřednictvím dotazníku bych Vás ráda požádala o Váš osobní názor a zkušenosti. Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 10 minut a odpovědi budou použity pouze k účelům bakalářské práce.

Děkuji Vám za Vaše odpovědi.

Adéla Kudrnáčová

* povinné pole

Kolikrát ročně navštěvujete muzea? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

- Méně než 2 krát
- 2 – 4 krát
- 5 – 10 krát
- Více než 10 krát

Za jakým účelem chodíte do muzea? * (Můžete zvolit více odpovědí.)

- Vzdělávat se

- Pro zábavu
- V rámci školní exkurze
- Relaxovat
- Informovat se
- Jiná:

Setkali jste se někdy v rámci návštěvy muzea se vzdělávací aktivitou? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

- Ano
- Ne
- Nevím

Pokud ano, jakou formou? * (Můžete zvolit více odpovědí.)

- Přednáška
- Audiovizuální program
- Vzdělávací program
- Interaktivní program
- Nemohu posoudit (v případě, že jste v předchozí odpovědi zaškrtnli Ne/Nevím)
- Jiná:

Myslíte si, že zapojení vzdělávací aktivity do programu muzeí je přínosné? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

Určitě ano

Spíše ano

Spíše ne

Určitě ne

Nevím

Při návštěvě muzea využíváte možnost prohlídky s průvodcem? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

Ano

Ne

Nevím

Pokud jedete do zahraničí, míváte v plánu navštívit tamní muzea? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

Ano

Ne

Nevím

Napadá Vás, jak zefektivnit proces aktivního vzdělávání v kulturně-historických institucích? (Pokud ano, svou odpověď napište. Pokud ne, otázku vynechte.)

Jsem? (Zvolte Vaše pohlaví.) * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

Žena

Muž

Jiné

Váš věk? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

Méně než 15 let

16 – 20 let

21 – 25 let

26 – 30 let

31 – 40 let

41 – 50 let

51 – 60 let

61 – 70 let

71 let a více

Vaše dosažené vzdělání? * (Zvolte pouze jednu odpověď.)

- Základní
- Střední s výučním listem
- Střední bez maturitní zkoušky
- Střední s maturitní zkouškou
- Vyšší odborné vzdělání
- Vysokoškolské

Vaše sociální role? * (Můžete zvolit více odpovědí.)

- Student/žák
- Pracující
- Nezaměstnaný/na mateřské dovolené
- Důchodce
- Jiná:

Děkuji Vám za vyplnění.

Adéla Kudrnáčová

Podají se Vám zachránit filmy?

Mládeži, Vaše animované filmy jsou v ohrožení!!! Právě nyní se snaží neznámý hacker ukrást Vaše vytvořené animace. Dokážete útok odvrátit?

Ptáte se, jak, na to? Zde máte odpověď. Na tomto pracovním listě máte napsané otázky. Vaším úkolem je napsat správnou odpověď ke všem otázkám, ale pozor, otázky jsou dvojitě typy. U čísla otázky s přílostkem písmene „A“ označíte žlutě budete mít za úkol odpovědět jedním slovem do příslušných políček a z vyznačeného políčka u každé odpovědi opsat do umikátrního kódu na konci listu písmeno v něm. Po zadání správného kódu budou Vaše animace opět v bezpečí, pokud se ovšem vyhodnotí, že jste svých animací hodni. To ověřte otázky s číslem a přílostkem „B“ označené zeleně, kde budete své odpovědi rozepisovat více do filoučky a pracovat s nimi jiným způsobem.

POSPĚŠTE SI, hacker už je téměř u konce.

1A. Hned na začátku exkurze jsi se dozvěděl/a mnoho zajímavých informací nejen o filmu, ale i o všem, co filmu předcházelo. S vývojem bylo spojeno i jedno velmi známé jméno. Vzpomeň si na příjmení vědce, který po sobě pojmenoval jev, ve kterém popisoval vnímání barev okem? Jeho portrét Ti může napovědět.

P

2A. Vzpomeň si na vynález, který funguje na základě střídání světla a tmy, otáčení se a zaměření oka na jeden objekt?

Z

3A. LATERNA MAGIKA aneb vzpomeň si na smrtku. Ta se mohla na stěnu promítat díky světlu a obrazu. Jaká třetí věc je zapotřebí, abychom smrtku mohli na zdi vidět?

Č

4A. Po celém světě je kino velice oblíbené a lidé ho využívají převážně k trávení volného času s rodinou či přáteli. Víš, jak se řekne KINO anglicky?

5A. Jaký dopravní prostředek byl spojen se vznikem filmu a jízda v něm byla pro obyvatele zážitkem, ačkoliv v něm ujeli třeba jen několik metrů?

1B. Doplně slova do textu

V první části muzeu, která je pojmenovaná po vědci z tajenky, jsi mimo jiné mohl/a vidět i _____ projekci. Ta funguje na principu, při kterém rotuje papír a skrze něj prochází _____. Pohny lze zpomalit tím, že _____ okem. Aby se změnilo to, co sledujete, záleží na _____ otáčení a _____ světla. Vědec tento jev pozoroval během pouti na _____.

2B. Který z uvedených amerických básníků byl zakladatelem detektivního žánru a soustředil se na psaní mystických a fantastických povídek? Mezi jeho nejznámější básně patří dílo Havran

- a) Nathaniel Hawthorne
- b) Edgar Allan Poe
- c) James Fenimore Cooper

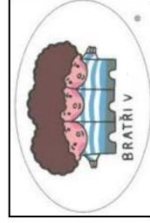
3B. Jaký je rozdíl mezi laternou magikou a filmovou promítačkou a co mají naopak společného? Do každého sloupceku napiš 2 věci

Laterna magika	Společné (LM + FP)	Filmová promítačka

6A. V ruchárně jsi mohl/a vyzkoušet vlastnoručně dozvučit film. Vzpomeň si, jakým ořechem lze simulovat zvuk podkovy koně při jeho chůzi?

--	--	--	--	--	--	--

7A. Určitě znáš Večerníček Mach a Šebestová a legendární znělku „My jsme žáci třetí bě...“ Jak se jmenovalo studio vyrábějící animované filmy, které vzniklo v Československu ve 20. letech? Logo Ti napoví.

B R A T Ř I V

UNIKÁTNÍ KÓD

Pod každou číslici opiš písmeno, které je ve vyznačeném políčku u všech sedmi odpovědí s přílostkem „A“ a označené žlutě. Číslice ti napovídá, o kolikátou odpověď na otázku se jedná.

1A.	2A.	3A.	4A.	5A.	6A.	7A.

A máš hotovo! Pokud jsi kód zadal/a správně, měl/a bys bez problému splnit i bonusový úkol na následující straně.

4B. Přihrad' letopočty k události

1. vynálezy spojené se vznikem filmu	1962
Vznik 1. filmu	1927
Vznik 1. zvukového filmu	1700
1. vynález spojený se vznikem virtuální reality	1895

5B. Rozhodni, zda je tvrzení správné.

Již od počátku filmu se do scénářů filmů zapojovaly složitě děje a zápletky

ANO - NE

Točením kliky u klasické filmové promítáčky se ovlivňuje rychlost promítání

ANO - NE

6B. Navrhni, která veřejně známá česká nebo zahraniční osobnost by byla dobrým komentátorem pro:

Sportovní utkání	_____
Přímý přenos z poslanecké sněmovny	_____
Horor	_____

7B. Víš, co znamená zkratka Na:FiM?

BONUSOVÝ ÚKOL

Podívej se na písmena z kódu. Zkus se zamyslet a vytvoř z písmen slovo, které jsi mohl/a slyšet během prohlídky převážně ve spodní části muzea. Slovo potom napiš na lince.

Nápověda: Slovo začíná na písmeno, které se v kódu jako jediné objevuje dvakrát.

Nezapomeň, že pokud chceš svou animaci získat zpět, nestačí odpovědět pouze na **ŽLUTÉ** otázky, ale musíš mít vyplněné i **ZELÉ**. Až potom můžeš svůj pracovní list odevzdat.

Na závěr Te prosím o zodpovězení několika evaluačních otázek:

1. Bylo pro Tebe vyplnění pracovního listu snadné?

a) ANO

b) NE

2. Pokud ne, která otázka Ti dělala největší problém a proč?

č. otázky: _____

Důvod: _____

3. Dozvěděl/a ses během návštěvy muzea něco nového?

a) ANO

b) NE

4. Byla dnešní exkurze zábavnější než vyuč. ve škole?

a) ANO

b) NE

5. Pokud máš nějaké připomínky k pracovnímu listu, napiš je prosím na následující lince:

KONEC PRÁCOVNÍHO LISTU

DĚKUJI ZA SPOLUPRÁCI

Příloha 3: Rozhovor se spolumajitelkou muzea

Otázka č. 1: Co Vás vedlo k tomu, abyste založila vlastní muzeum? Měla jste tento sen od dětství? Jak Vás napadlo právě filmové muzeum?

Otázka č. 2: Co jste studovala za obor? Účastníte se i teď nějakých vzdělávacích akcí, které Vás posouvají dále v oboru muzejnictví?

Otázka č. 3: Nabízí Vaše muzeum návštěvníkům během prohlídek možnost zapojit se do vzdělávacích aktivit? Pokud ano, jaké aktivity to jsou a jak moc si myslíte, že jsou mezi návštěvníky oblíbené?

Otázka č. 4: Kolik návštěvníků ročně Vaše muzeum navštěvuje? Jaká je Vaše cílová skupina?

Otázka č. 5: Na základě zpětné vazby od návštěvníků Vašeho muzea lze odvodit, zda se k Vám lidé chodí i vzdělávat? Nebo si myslíte, že Vaše muzeum slouží spíše k rekreaci a pro zábavu?

Otázka č. 6: Spolupracujete s nějakými vzdělávacími institucemi (např. v rámci propagace)? Pokud ano, tak s jakými a jakým způsobem?

Otázka č. 7: Pokud k Vám přijdou žáci/studenti v rámci školní exkurze, volíte tak jiný program než při běžných prohlídkách? V čem se liší? Je více zaměřen na vzdělávání?